

ՄԱՍ 10. ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՀԻՄՆԱՐԱՐ ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ» ԵՐԿՐՈՒՄ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԸՍՏ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ

Հայաստանի Հանրապետության
ազգային վիճակագրական ծառայություն

**ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ,
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՀԻՄՆԱՐԱՐ ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ,
ԵՐԿՐՈՒՄ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԸՍՏ
ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ**

Պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքները

*(ընդունված ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողովի
47-րդ նստաշրջանում՝ Ժնև, 15.04.1992թ. և ՄԱԿ-ի վիճակագրական
հանձնաժողովի կողմից՝ 14.04.1994թ.)*

1. Պատշաճություն, անկողմնակալություն և տեղեկատվությունից օգտվելու հավասար մատչելիություն
2. Պրոֆեսիոնալ ստանդարտներ և էթիկա
3. Հաշվետվություն և թափանցիկություն
4. Միայլ օգտագործման կանխում
5. Պաշտոնական վիճակագրության աղբյուրներ
6. Գաղտնիություն
7. Օրենսդրություն
8. Ազգային մակարդակով համակարգում
9. Միջազգային ստանդարտների օգտագործում
10. Միջազգային համագործակցություն

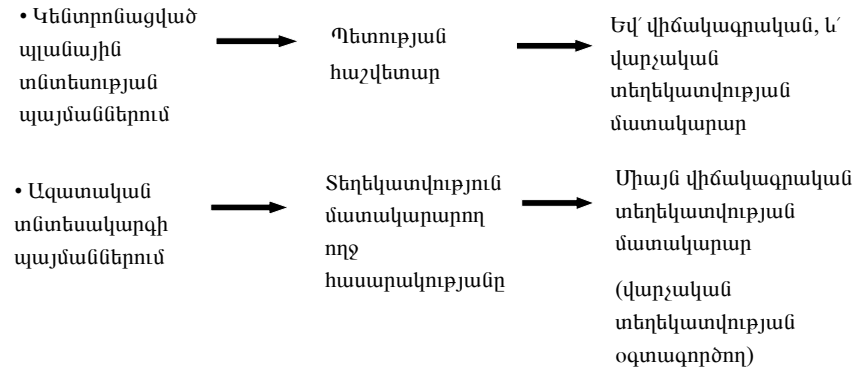
**Եվրոպական վիճակագրության փորձառության օրենսգրքով
սահմանված սկզբունքները**

(ընդունված վիճակագրական ծրագրային կոմիտեի կողմից՝ 24.02.2005թ)

1. Մասնագիտական անկախություն
2. Տվյալների հավաքագրման իրավասություն
3. Բավարար ռեսուրսներ
4. Որակի ապահովման պարտավորություն
5. Վիճակագրական գաղտնիություն
6. Անաչառություն և Օբյեկտիվություն
7. Մեթոդաբանության հիմնավորվածություն
8. Վիճակագրական գործընթացների հիմնավորվածություն
9. Ռեսպոնդենտների ծանրաբեռնվածության չափավորություն
10. Արդյունավետություն
11. Արդիականություն
12. Ծշգրտություն և Հուսալիություն
13. Յուրաժանմանակություն և Ծշտապահություն
14. Փոխկապակցություն և Համադրելիություն
15. Մատչելիություն և Պարզություն

«Եվրամիության և համագործակցության անդամ երկրների վիճակագրական մարմինների անկախության, ամբողջականության և հաշվետու լինելու մասին» հանձնաժողովի կոմունիկատը Եվրամիության Պաշտոններ և Խորհրդին, Բրյուսել, 25.05.2005

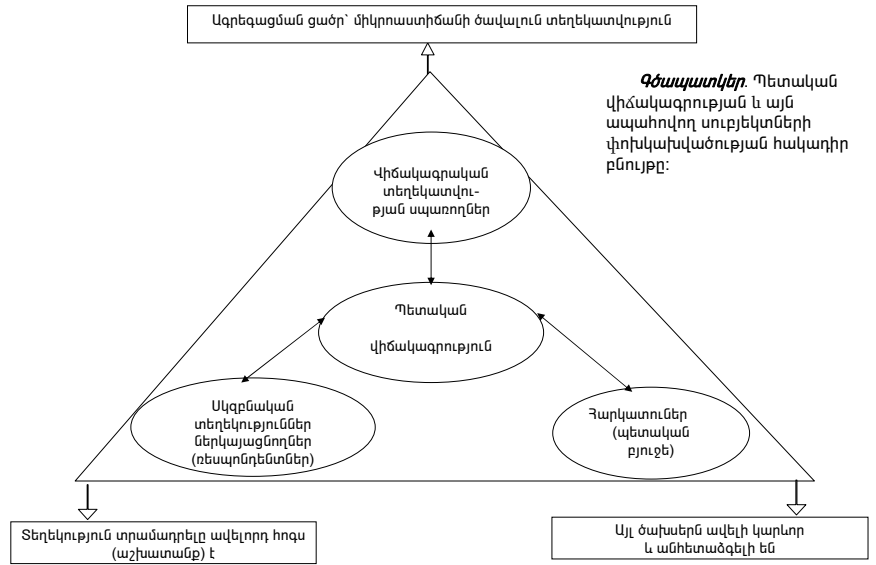
Պաշտոնական վիճակագրության դերը

Վիճակագրության արդիականության, որակի, ամբողջականության և օգտավետության փոխկախվածության բնութագիրը

Ժամանակ	Որակ	Ամբողջականություն	Օգտավետությունը ¹ (կիրառական նշանակությունը)
Արդիականություն			
քիչ	ցածր	թերի	զուտ միտումների մասով օպերատիվ վճիռների համար
գերօպերատիվ			
միջին	միջին	միջին	որոշումների համար
միջին օպերատիվ			
երկար	բարձր	լիակատար	վերլուծությունների համար
սպասարդիական			

¹«Վիճակագրական տվյալները կարող են ունենալ փոխկախվածացման ունակություն կամ կարող են փոխհամաձայնեցվել միմյանց հետ ոչ մեծ ժամանակային հատվածներում»-սկզբունք 14-րդ՝ Փոխկախվածություն և համադրելիություն, «Եվրոպական վիճակագրության վարչականում» (ընդունված 24.02.2005թ. Վիճակագրական ծրագրային կոմիտեի միտքի ժամանակ և հաստատված Եվրոպական Համայնքների հանճառողի կողմից (Բյուրոս, 25.05.2005թ. COM(2005) 217):

Գծապատկեր. Պետական վիճակագրության և այն ապահովող սուբյեկտների փոխկախվածության հակադիր բնույթը:

→ . Պետական վիճակագրությանն առըջվող սուբյեկտների հակումները:
 ← . Այդ սուբյեկտների հետ երկկողմանի պարտադիր կապերը:

Հիմնական գործառնությունները

- վիճակագրական տվյալների հավաքագրում, մշակում, ամփոփում, վերլուծություն և հրատարակում,
- համագործակցություն համապատասխան պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների հետ վիճակագրական տեղեկատվության հավաքագրման ոլորտում,
- վիճակագրական աշխատանքների մեթոդաբանության մշակում և կատարելագործում,
- տեղեկատվության և տվյալների հավաքագրման համակարգում՝ միջազգային ստանդարտների վրա հիմնված համընդհանուր դասակարգման և կողմավորման համակարգին համապատասխան,
- վիճակագրական հետազոտությունների կազմակերպում,
- մարդահամարների անցկացում 10 տարին մեկ,
- բիզնես - ռեզիստիի ստեղծում, վարում և արդիականացում,
- սպառողներին վիճակագրական տեղեկատվության տրամադրում,
- ամփոփ վիճակագրական տեղեկատվության թափանցիկության և մատչելիության ապահովում,
- համագործակցություն միջազգային կազմակերպությունների և ազգային վիճակագրական ծառայությունների հետ:

Իրավական հիմքերը

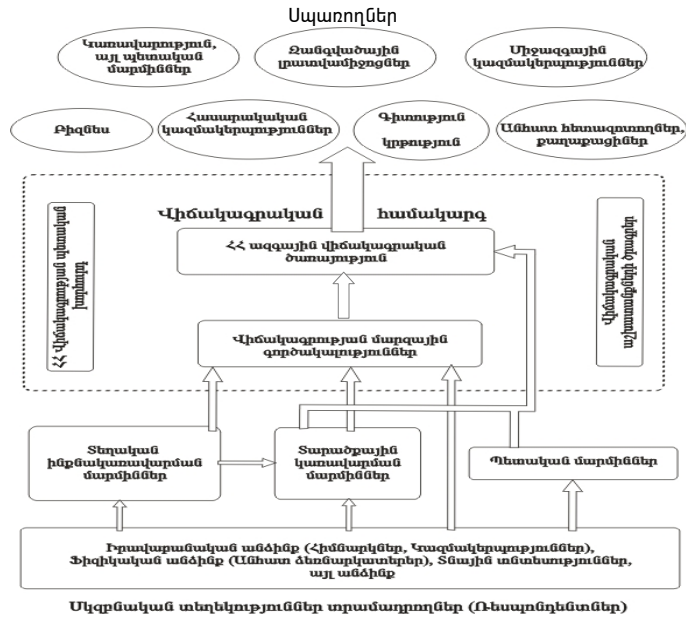
- «Պետական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքն՝ ընդունված 04.04.2000թ.
- «Մարդահամարի մասին» ՀՀ օրենքն՝ ընդունված 12.10.1999թ.
- Պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրեր
  - Պետական վիճակագրական աշխատանքների եռամյա ծրագիր /օրենք/
  - Պետական վիճակագրական աշխատանքների տարեկան ծրագիր

- Վիճակագրության պետական խորհրդի որոշումները և այլ ազգային ու վերազգային նորմատիվային ակտերը

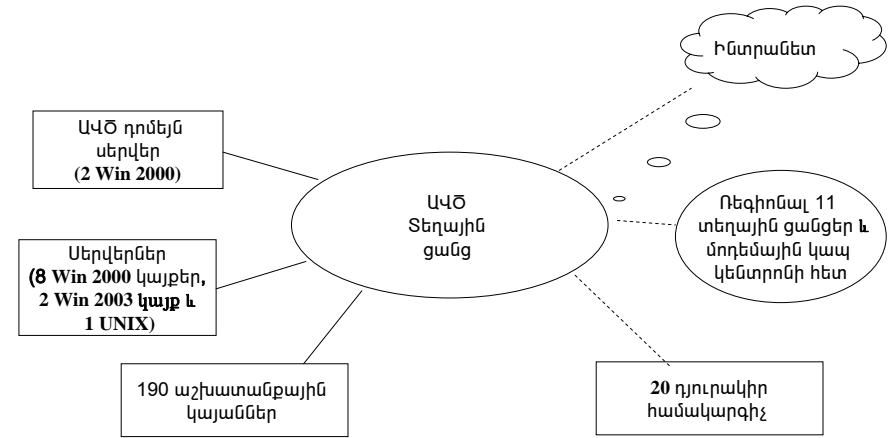
Պետական վիճակագրական աշխատանքների ծրագրի կազմման սկզբունքները

- առկա ռեսուրսների սահմանափակումները,
- վիճակագրական տեղեկություններ տրամադրողների վրա դրվող պարտականությունների ծավալը,
- ծախսերի արդյունավետությունը,
- համադրելիությունը միջազգային վիճակագրական չափանիշներին,
- երկարաժամկետ միջակայքում կայուն պարբերականությունը,
- տարեկան կտրվածքով պետական վիճակագրությանը հատկացվող ռեսուրսների հետ համաչափությունը,
- սպառողների պահանջարկի ուսումնասիրությունը:
 («Պետական վիճակագրության մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդված)

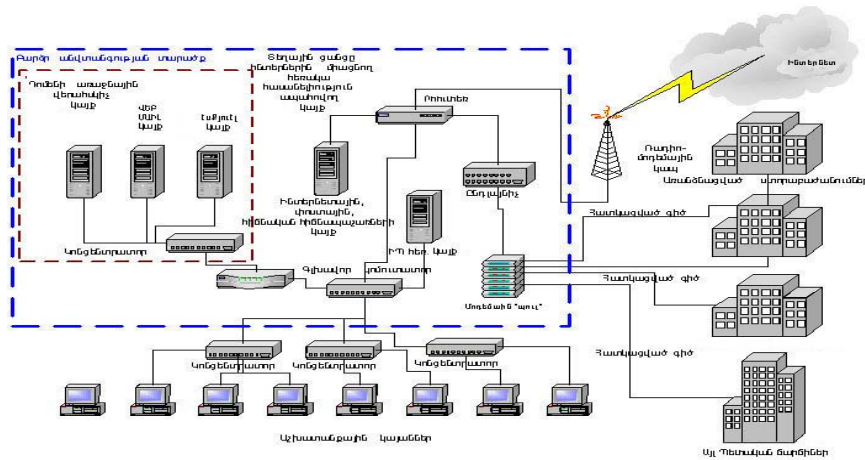
Տեղեկատվական հոսքերը և դրանց մասնակիցները

Տեղեկատվական Տեխնոլոգիաների ենթակառուցվածք: Ցանցեր, Կայքեր և Աշխատանքային կայաններ

**Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ենթակառուցվածք
Ցանցեր, Կայքեր և Աշխատանքային կայաններ**

Վիճակագրական նպատակով տեղեկատվության հավաքագրման գործիքները

1. Համատարած հաշվառումների գործիք
  - I. Մարդահամարներ
  - II. Գյուղատնտեսության համատարած հաշվառումներ
  - III. Տնտեսական համատարած հաշվառումներ
2. Պարբերական հաշվառումների գործիք
  - I. Կազմակերպություններ և անհատ ձեռնարկատերեր
  - II. Պետական մարմիններ
  - III. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ
3. Ընտրանքային հաշվառումների գործիք
  - I. Ֆիզիկական անձինք (ներառյալ տնային տնտեսություններ)
  - II. Կազմակերպություններ և անհատ ձեռնարկատերեր
  - III. Պետական մարմիններ
  - IV. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ

Վիճակագրական ռեսպոնդենտները՝ սկզբնական տեղեկատվություն ներկայացնողները

- I. Ֆիզիկական անձինք (ներառյալ տնային տնտեսություններ)*
- II. Կազմակերպություններ և անհատ ձեռնարկատերեր*
- III. Պետական մարմիններ*
- IV. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ*

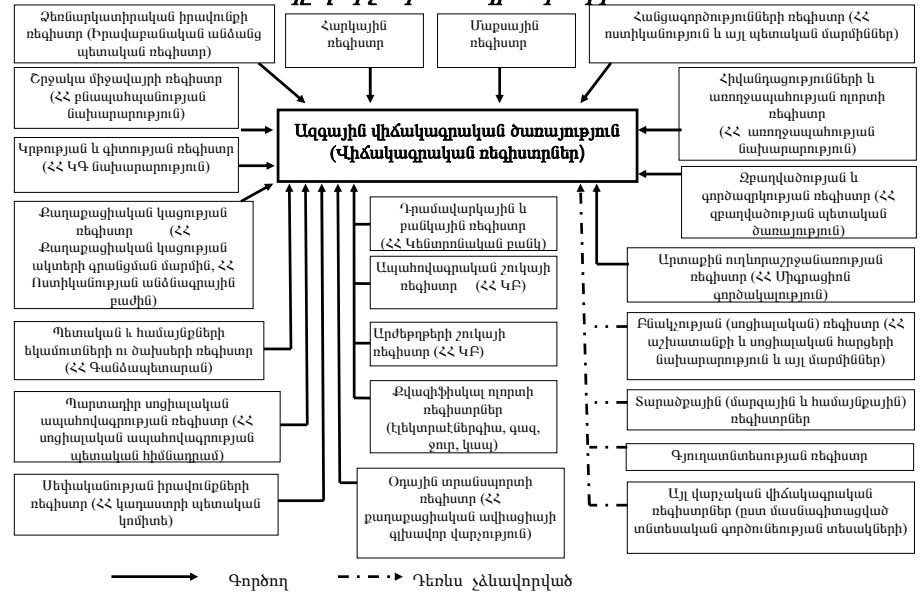
Սկզբնական տեղեկատվություն ներկայացնողների՝ ռեսպոնդենտների, սկզբնական (ինքնուրույնաբար) հաշվառման համակարգեր

- 1. Ֆիզիկական անձինք
  - 1.1 քաղաքացիաիրավական հարաբերությունները բնութագրող պաշտոնական փաստաթղթեր
  - 1.2 կամավոր և հայեցողական կարծիքներ, քանավոր պատասխաններ
- 2. Կազմակերպություններ
  - 2.1 հաշվապահական հաշվառման փաստաթղթեր
  - 2.2 հարկային հաշվառման փաստաթղթեր
  - 2.3 մաքսային հաշվառման փաստաթղթեր
  - 2.4 քվազիֆիսկալ ոլորտի հանրային ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների ռեզիստրներ
  - 2.5 գործառնական մոնիթորինգի, գործավարական, կազմակերպական և այլ փաստաթղթեր

Սկզբնական տեղեկատվություն ներկայացնողների՝ ռեսպոնդենտների, սկզբնական (ինքնուրույնաբար) հաշվառման համակարգեր

- 3. Պետական մարմիններ
  - 3.1 պետական լիազորությունների շրջանակում ձևավորված վարչական ռեզիստրներ
  - 3.2 գործառնական մոնիթորինգի, գործավարական, կազմակերպական և այլ փաստաթղթեր
- 4. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ
  - 4.1 տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունների շրջանակում ձևավորված վարչական ռեզիստրներ
  - 4.2 գործառնական մոնիթորինգի, գործավարական, կազմակերպական և այլ փաստաթղթեր

Կապը վարչական ռեզիստրների հետ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՌԵԳԻՍՏՐՆԵՐԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

- Պաշտոնական վիճակագրությունը, որպես վիճակագրական տեղեկատվություն մատկարարող, իրավասու է օգտագործել և ձևափոխել վարչական ռեգիստրներից ստացված տեղեկատվությունը՝ վիճակագրական սահմանումներին և դասակարգիչներին դրանց համապատասխանությունն ու համադրելիությունը ապահովելու նպատակով:
- Այդ եղանակով ստացված տվյալները չեն փոխանցվում սկզբնական տեղեկատվությունը տնօրինողին (վարչական ռեգիստրին) կամ տրամադրվում երրորդ անձանց վարչական նպատակներով օգտագործելու համար:

Աղբյուրը՝ ՄԱԿ-ի պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքների մեկնաբանությունը, ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողով, ՀԲ, 2003

Վարչական ռեգիստրների ձևավորման և օգտագործման հետ կապված հիմնախնդիրներ

- Սպառողները պետք է ընկալեն վիճակագրական տեղեկատվություն մատուցողներին, մասնավորապես՝ ազգային վիճակագրական ծառայություններին, որպես որոշակի քաղաքականության կողմնորոշված պետական ինստիտուտներից արմատապես տարբերվող կազմակերպություններ,
- վարչական և վիճակագրական նպատակների և դրանց միջև կապերի բովանդակության հստակ սահմանում,
- վարչական և նմանօրինակ շահերի միջև առկա բախումներում պաշտոնական վիճակագրությանը շնորքաշելու երաշխիքների ապահովում,

Աղբյուրը՝ ՄԱԿ-ի պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքների մեկնաբանությունը, ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողով, ՀԲ, 2003

Վարչական ռեգիստրների ձևավորման և օգտագործման հետ կապված հիմնախնդիրներ

- վիճակագրական և վարչական տեղեկատվության և դրանք կազմող սուբյեկտների հստակ օրենսդրական սահմանազատում,
- երկրում ամբողջական վարչական տեղեկատվական համակարգի ձևավորում,
- վիճակագրական նպատակներով վարչական տեղեկատվության անարգել օգտագործման ապահովում,
- արդի տեղեկատվական և կոմունիկացիոն տեխնոլոգիաների հիման վրա վարչական տեղեկատվության ոլորտի ընդլայնման խթանում,
- վարչական տեղեկատվության որակի բարելավում և մեթոդաբանության զարգացում,
- վիճակագրական նպատակներով վարչական աղբյուրների օգտագործման վիճակագրական մեթոդաբանության զարգացում և կատարելագործում:

Աղբյուրը՝ ՄԱԿ-ի պաշտոնական վիճակագրության հիմնարար սկզբունքների մեկնաբանությունը, ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողով, ՀԲ, 2003

Վերոնշյալ խնդիրների լուծմանը նպաստող գործոններ կարող են հանդիսանալ.

- երկրում ընդհանուր հաշվապահական և վիճակագրական մշակույթը,
- երկրի վճարահաշվարկային համակարգի ամբողջականությունը,
- երկրի կառավարման համակարգում վերափոխումների ավարտունությունը,
- երկրի վճարահաշվարկային համակարգում միջազգային ստանդարտների և դասակարգումների օգտագործման աստիճանն ու մասշտաբայնությունը,
- ինչպես ազգային, այնպես էլ միջազգային մակարդակով կիրառվող մեթոդաբանության համապիտանիությունը, հասանելիությունը և համադրելիությունը,
- պետական գրանցման, լիցենզավորման, թույլտվության և այլ ընթացակարգերի բարդության (պարզության) աստիճանը և գործիքները,
- տեղական ինքնակառավարման ինքնակարգավորման աստիճանը:

Աղբյուրը՝ ՀԲ, Ֆրանսիայի վիճակագրական ծառայություն (INSEE), 2003